

Gehoorgangontsteking

Deze folder geeft u informatie over een gehoorgangontsteking (otitis externa).

Inleiding

Een gehoorgangontsteking is een ontsteking van de huid van de gehoorgang. Dit wordt ook wel een "zwemmersoor" of otitis externa genoemd. Een gehoorgangontsteking is één van de meest gestelde diagnoses in de KNO-praktijk. Ongeveer drie tot tien procent van de KNO-patiënten bezoekt de KNO-arts met klachten van een gehoorgangontsteking. Vaak heeft één patiënt meerdere malen per jaar een gehoorgangontsteking. De ontsteking wordt meestal veroorzaakt door een bacterie, maar een schimmelinfectie is ook mogelijk.

Gehoorgang

Het oor bestaat uit het buitenoor, het middenoor en het binnenoor. De oorschelp en de gehoorgang vormen het buitenoor. Het buitenoor en middenoor worden door het trommelvlies gescheiden. De uitwendige gehoorgang loopt van de oorschelp tot aan het trommelvlies en leidt het geluid naar het trommelvlies. De uitwendige gehoorgang is een licht gebogen kanaal bekleed met huid. Bij volwassenen is de gehoorgang ongeveer 2,5 cm lang en circa 1 cm in doorsnede.

In de huid van de gehoorgang bevinden zich 1.000 tot 2.000 klieren, die oorsmeer aanmaken. Dit zorgt ervoor dat de zuurgraad in het oor goed blijft en verzorgt daarmee de huid in de gehoorgang. Oorsmeer dient o.a. ter

bescherming van het oor tegen vuil, stof, bacteriën e.d. en transporteert huidschilfers en vuil uit de gehoorgang naar buiten. De hoeveelheid oorsmeer kan per persoon en zelfs per oor verschillen.

Ontstaan van een gehoorgangontsteking

De huid van de gehoorgang wordt beschermd door het oorsmeer, dat zuur en vettig is. Als de beschermende factoren, zoals oorsmeer en een intacte opperhuid, wegvallen, bestaat er een verhoogde kans op een gehoorgangontsteking. De bekendste oorzaken van een gehoorgangontsteking zijn:

Zwemmen en baden

Hierbij is de vochtigheidsgraad in de gehoorgang verhoogd en wordt deze minder zuur, waardoor de kans op een ontsteking groter wordt. Daarom wordt een gehoorgangontsteking ook wel "zwemmersoor" genoemd.

Oorpeuteren

Door in de gehoorgang te peuteren en het zelf reinigen met wattenstaafjes, pennen, paperclips, lucifers, sleutels etc. kunnen wondjes ontstaan. Ook kan men hierdoor het oorsmeer dieper in de gehoorgang duwen. Er kan zich dan ook een prop oorsmeer vormen. In de broeierige ruimte achter deze prop kan gemakkelijker een ontsteking ontstaan.

Gestoorde beluchting

Een verminderde beluchting van de gehoorgang kan al aanleiding geven tot

een ontsteking, bijvoorbeeld door langdurige afsluiting van de gehoorgang met een oordopje. Mensen met een smalle gehoorgang hebben vaker last van een gehoorgangontsteking.

Haargroei

Naarmate zich meer haren in het buitenste deel van de gehoorgang bevinden des te groter is de kans op een ontsteking ten gevolge van een verstoring van het normale transportmechanisme van het oorsmeer.

Cosmetische producten

Bijvoorbeeld shampoo, zeep en haarspray kunnen de huid in de gehoorgang irriteren. Als de huid geïrriteerd raakt, is deze kwetsbaar en kan gemakkelijker een ontsteking ontstaan.

Allergische huidreactie

Allergische reacties op koptelefoons, (oorstukjes van) hoortoestellen en oordruppels kunnen aanleiding geven tot krabben in de oren, waardoor er kleine beschadigingen in de gehoorganghuid ontstaan met verhoogde kans op een ontsteking.

Relatie tussen gehoorgangontsteking en andere aandoeningen

De gehoorgangontsteking kan deel uitmaken van een huidziekte, zoals eczeem, psoriasis of contactallergie. Bij deze aandoeningen staat jeuk op de voorgrond. Bij het onderzoek zal een (KNO-)arts daarom ook letten op de behaarde hoofdhuid en bijvoorbeeld de elleboog.

Bij het doornemen van de ziektegeschiedenis zal ook gevraagd moeten worden naar suikerziekte. De bloedvatbeschadiging op basis van suikerziekte kan leiden tot plaatselijk verminderde doorbloeding, waardoor afbraak van huid en kraakbeen kan optreden. Tevens zorgt deze zelfde

bloedvatbeschadiging ervoor dat antibiotische behandeling en de afweerreactie van het lichaam minder efficiënt zijn.

Verorzakers van een gehoorgangontsteking

Bacterie

De gehoorgangontsteking wordt meestal veroorzaakt door bacteriën in combinatie met een beschadigde huid. Het betreft hierbij in een meerderheid van de gevallen de bacterie *Pseudomonas aeruginosa*. In een gezonde gehoorgang kan men zelden tot nooit *Pseudomonas aeruginosa* kweken. Dit in tegenstelling tot een gehoorgang met een beschadigde huid. In de helft van het aantal gevallen wordt de ontsteking door meerdere bacteriën tegelijk veroorzaakt.

Schimmel

Aan een schimmel als veroorzaker moet ook worden gedacht. Een schimmel komt vooral in een vochtig, warm klimaat voor. Vandaar dat in Nederland een schimmelinfectie van de gehoorgang frequenter in de zomer wordt waargenomen. Het is dan warm en er wordt meer gezwommen, waardoor er water in de gehoorgang komt.

Klachten van de verschillende soorten gehoorgangontstekingen

Acute gehoorgangontsteking

In de acute vorm zal de patiënt veelal klagen over jeuk en pijn. De pijn kan dusdanig hevig zijn, dat de patiënt hierdoor niet kan slapen. Ook zijn er vaak klachten van een vol gevoel in het oor en een iets verminderd gehoor. Bij onderzoek van oorschelp en ingang van de gehoorgang ziet men:

- een rode, gezwollen huid van de gehoorgang; soms tot in de oorschelp met vernauwing van de gehoorgang en/of
- een loopoor en korstvorming.

Druk op het kraakbeen voor het oor is pijnlijk. Het inbrengen van een oorkijkertje door de (KNO-)arts en het naar achter trekken van de oorschelp is pijnlijk. Bij een uitgebreide vorm van gehoorgangontsteking zullen ook koorts en zwelling van de lymfeklieren rondom het oor en in de hals gaan optreden. Door de zwelling of afscheiding kan een patiënt tijdelijk minder goed horen.

Chronische gehoorgangontsteking

Bij de chronische gehoorgangontsteking staat de pijn minder op de voorgrond. Het is vooral de niet aflatende jeuk die hindert. De huid kan droog en schilferig zijn, maar ook vochtig (loopoor). Bij een chronische ontsteking kan het afnemen van een kweek belangrijk zijn om de verwekker van de ontsteking op te sporen. Soms is het noodzakelijk eerst enige tijd geen antibioticumhoudende oordruppels te gebruiken voorafgaand aan een oorkweek.

Schimmelinfectie van de gehoorgang

Bij een schimmelinfectie treft men in de gehoorgang een dikke uitvloed aan. De (KNO-)arts kan de schimmelinfectie vaak al bij inspectie van het oor herkennen door zwarte puntjes of witte "watjes" temidden van de uitvloed. Ook een blauwgroene of gele verkleuring kan worden gezien afhankelijk van de schimmelsoort.

Langdurig gebruik van bepaalde oordruppels werkt het ontstaan van een schimmelinfectie in de hand door de wijziging van de normale evenwichtige samenstelling van de bacteriën in de gehoorgang. Er ontstaat als het ware ruimte voor schimmels. Een oorkweek kan het vermoeden op een schimmelinfectie bevestigen.

Onderzoek bij een gehoorgangontsteking

De diagnose gehoorgangontsteking wordt bijna altijd gesteld op basis van het klachtenpatroon en het onderzoek

van het oor. In enkele gevallen zal aanvullend onderzoek nodig zijn in de vorm van het afnemen van een kweek, het maken van röntgenfoto's of het doen van weefselonderzoek. Bij verdenking op een contactallergie kan aanvullend allergieonderzoek door een huidarts gewenst zijn.

Behandeling van een gehoorgangontsteking

In vrijwel alle gevallen beperkt een gehoorgangontsteking zich tot de huid van de gehoorgang en is het eenvoudig te genezen met een plaatselijke (lokale) behandeling. Na een tot twee weken zijn de klachten verdwenen. Afhankelijk van de soort ontsteking zijn verschillende behandelingen mogelijk:

Acute gehoorgangontsteking

Bij de acute vorm van gehoorgangontsteking is het belangrijk de gehoorgang goed te reinigen (door de (kno-)arts) zonder de huid te beschadigen (zogenaamd "oortoilet"). Zolang dit niet is gedaan, zal iedere behandeling minder effectief zijn. De beste manier om dit te doen, is onder zicht van een oormicroscoop door middel van zuigen met een klein stofzuigertje. Indien de korstjes niet goed te verwijderen zijn, kan het noodzakelijk zijn om eerst te druppelen.

Aangezien de gehoorgang bij de acute ontsteking soms sterk vernauwd is, zal nadien druppelen – door de patiënt zelf – niet voldoende zijn. De oordruppel komt dan immers niet voldoende op de plaats van de ontsteking. Daarom wordt na het schoonmaken vaak een tampon (gaasstrookje) diep in de gehoorgang ingebracht met daarop een zure oordruppel of een ontstekingsremmer en antibioticum.

Het kan nodig zijn om de gehoorgang een aantal malen per week te reinigen en opnieuw een schone tampon in te brengen. Indien de gehoorgang

voldoende ruim geworden is, kan overgegaan worden op druppelen zonder tampon. De toediening van zure oordruppels kan een branderig gevoel veroorzaken. Vaak worden ook oordruppels voorgeschreven die een corticosteroïd bevatten, al dan niet in combinatie met één of meerdere soorten antibiotica.

Chronische en droge gehoorgangontsteking

Bij de chronische vorm van gehoorgangontsteking op basis van eczeem en bij de droge vorm van gehoorgangontsteking helpt een corticosteroïdhoudende oordropel vaak al voldoende. De aanpak van de behandeling komt verder overeen met die bij de acute vorm: oortoilet en toepassen van oordruppels, waarbij de keuze mede wordt bepaald door de uitkomst van het kweekonderzoek.

Schimmelinfectie gehoorgang

Een schimmelinfectie wordt behandeld door middel van een grondig oortoilet gevolgd door toepassing van zure oordruppels of een antischimmelineesmiddel, dat plaatselijk via een oordropel of via een tablet of drankje kunnen worden toegediend. Een corticosteroïdhoudende oordropel dient vermeden te worden. In hardnekkige gevallen wordt een antischimmelcrème op een tampon toegepast.

Pijnstilling

Indien de pijn op de voorgrond staat, zal men pijnstilling toevoegen aan de plaatselijke behandeling. Meestal volstaan middelen met een pijnstillende en koortswerende werking, die tevens een ontstekingsremmend effect hebben (zogenaamde NSAID's).

Antibioticum

Zelden is een antibioticumkuur nodig. Indien dit naar het inzicht van de (KNO-)arts wel noodzakelijk is, zal deze

bij voorkeur na het afnemen van een kweek worden gegeven. Indien niet gekweekt wordt – of reeds gestart wordt met een antibioticum voordat de uitslag van de kweek bekend is – verdient een breedwerkend antibioticum de voorkeur vanwege het feit dat de ontsteking vaak door meerdere bacteriën tegelijk veroorzaakt wordt.

Operatie

Zelden is een operatieve behandeling nodig voor een gehoorgang-ontsteking. De oorzaak van een steeds terugkerende of slecht te genezen gehoorgangontsteking kan een te nauwe ingang van de gehoorgang zijn. In dat geval kan gekozen worden voor een gehoorgangoperatie (meatusplastiek), waarbij kraakbeen uit het buitenste deel van de gehoorgang wordt verwijderd. Deze ingreep kan onder plaatselijke verdoving worden uitgevoerd. In sommige gevallen dient ook het benige deel van de gehoorgang te worden verruimd. Veelal is dan algehele verdoving noodzakelijk.

Bijzondere vormen van gehoorgangontsteking

Steenpuist

In de gehoorgang kan zich ook een steenpuist ontwikkelen. De steenpuist wordt veroorzaakt door een afsluiting van een talgkliertje in het buitenste een derde deel van de gehoorgang. Dit veroorzaakt een plaatselijke verdikking in de gehoorgang, gepaard gaand met hevige pijn en soms met koorts.

De steenpuist veroorzaakt een extreme pijn, totdat deze wordt opengemaakt (drainage). Deze drainage kan spontaan optreden, doch vaak wordt eerder hulp gezocht en zal de steenpuist ontlast moeten worden. In veel gevallen zullen ook oordruppels en een antibioticumkuur gegeven worden.

Necrotiserende otitis externa (maligne otitis externa)

Bij patiënten met een sterk verminderde weerstand en/of suikerziektepatiënten kan een gehoorgangontsteking zich uitbreiden in het omliggende botweefsel. Men spreekt dan van een necrotiserende otitis externa. Er treedt hevige oorpijn, koorts en ziek zijn op.

Een necrotiserende otitis externa vereist een behandeling met frequent oortoilet, tamponneren, antibiotica en eventueel een optimale regulering van de (eventuele) suikerziekte. Dit is een gespecialiseerde behandeling die meestal in het ziekenhuis moet plaatsvinden met intraveneus antibioticum en een ooperatie.

Oordruppels

De oordruppels voor een gehoorgangontsteking zijn vaak dezelfde als de oordruppels die gegeven worden bij een loopoor ontstaan door een middenoorontsteking en een gat in het trommelvlies. Bij het gebruik van oordruppels dient een patiënt zich te realiseren dat er een contactallergie kan ontstaan of reeds bestaat. De klachten hierbij zijn dezelfde als die ten gevolge van de otitis externa. Hierdoor kan het gebeuren dat men denkt de otitis externa te behandelen, terwijl juist door deze druppels het ziektebeeld onderhouden wordt.

Voor de veel gebruikte stof neomycine geldt dat ongeveer 2% van de bevolking een contactallergie heeft. Indien dit middel vaker gebruikt wordt, zoals bij het "zwemmersoor", dan stijgt dit percentage naar 15%!

Voor weer een ander bestanddeel van een bepaalde oordrappel (propyleenglycol) stijgt het percentage na frequent gebruik zelfs naar 50%. Deze stof bevindt zich ook in veel zogenaamde oorsmeeroplossers, die in de reclame als "reiniger" van de

gehoorgang worden aangeprezen. Wees in het gebruik van deze middelen dan ook zeer terughoudend.

Als binnen één week de gehoorgangontsteking niet goed reageert op een behandeling met oordruppels, kan er een allergische reactie op de oordruppels of oorsmeeroplosser bestaan. Neem dan contact op met uw KNO-arts. Ook moet u contact opnemen, indien u koorts ontwikkelt of als u zich ziek voelt.

Preventie en adviezen

Naast de hierboven beschreven behandelingen is het voorkomen van een ontsteking van groot belang. Adviezen hiervoor zijn:

- de gehoorgang reinigt zich over het algemeen vanzelf;
- vermijdt peuten in de oren;
- haal alleen zichtbaar oorsmeer weg;
- gebruik geen lucifers of haarspelden om de gehoorgang schoon te maken;
- laat na het zwemmen of douchen het water uit de gehoorgang lopen door het hoofd scheef te houden en te schudden;
- voorzichtig uitdrogen met een tissue of föhn mag ook;
- als de ontsteking steeds na het zwemmen ontstaat, kunt u voortaan een watje met vaseline, een badmuts of oordopjes gebruiken om de gehoorgang te beschermen;
- vermijd (cosmetica)producten als u merkt dat deze de huid irriteren;
- als u vaak klachten van gehoorgangontsteking heeft bij gebruik van een hoortoestel, laat dan bij de audicien controleren of het oorstukje goed past en maak een afspraak bij uw KNO-arts ter beoordeling van uw oor.

Vragen

Het kan zijn dat u ondanks de uitleg van uw arts nog vragen heeft of dat u meer informatie wilt. Aarzel dan niet contact op te nemen met uw KNO-arts en om nadere uitleg te vragen. Aan dat verzoek zal graag worden voldaan.

Deze tekst is tot stand gekomen door de Nederlandse Vereniging voor KNO en Heelkunde van het Hoofd-halsgebied.

Opmerkingen over deze folder

Ontbreekt er informatie in deze folder of is iets onduidelijk beschreven, dan horen wij dat graag. U kunt uw opmerkingen doorgeven via voorlichting@zha.nl